

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้
อาชีพในท้องถิ่น เป็นการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้
อาชีพในท้องถิ่น และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้อาชีพใน
ท้องถิ่น โดยกระบวนการจัดการความรู้ สร้างและปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าและ
ความสำคัญของอาชีพในท้องถิ่น ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้อาชีพในท้องถิ่น
ที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
2. พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยใช้อาชีพในท้องถิ่น
ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้อาชีพในท้องถิ่น
ที่เหมาะสม กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

1.1 ระดับความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนโดยใช้อาชีพในท้องถิ่น

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจความต้องการจำนวน 3 กลุ่ม รวม
43 คน ความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้อาชีพในท้องถิ่น โดยกระบวนการจัดการความรู้
ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสำรวจทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมโดยภาพ
รวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยจาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การเรียนรู้
อาชีพในชุมชน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน และ
ชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.58 ระดับมากที่สุด 2) การเรียนรู้อาชีพในท้องถิ่นเป็นการสืบทอด
วัฒนธรรมของชุมชนและสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักในท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.26
ระดับมาก 3) ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย

4.21 ระดับมาก แสดงว่าการเรียนรู้อาชีพในชุมชน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ควรนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนและสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักในท้องถิ่นได้ สำหรับเรื่องที่ต้องการที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ 3 ลำดับแรก ดังนี้ เรื่องที่ 1 เรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 30.23 เรื่องที่ 2 การเพาะเห็ดฟาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 23.26 เรื่องที่ 3 การทำปุ๋ยชีวภาพ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 18.60

1.2 การสำรวจแหล่งเรียนรู้

จากการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมกันอภิปรายและลงความเห็นจากข้อมูลการวิเคราะห์แบบสำรวจความต้องการจัดการเรียนรู้ สมาชิกได้ร่วมกันค้นหาภูมิปัญญาที่ประกอบอาชีพในชุมชนบ้านโนนสำราญและพื้นที่ใกล้เคียงในเรื่องที่จะจัดการเรียนรู้ และลงความเห็น ว่า นางจิตติภรณ์ ศรีสัตย์ และนายทองสาร สีชัย มีความรู้ในเรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีด นางจันทร์ ปฏิโก และนายคำมูล สีชัย มีความรู้ในการเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง นายชวน คำยา มีความรู้ในการทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์

1.3 กำหนดฐานการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยใช้อาชีพในท้องถิ่น คณะครูและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้จากฟาร์มเกษตรของภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วได้ทดลองปฏิบัติจริงที่โรงเรียนบ้านโนนสำราญ ดังนี้ 1) เรื่องเต่าร้าง 2) การสกัดขุมความรู้ 3) การสังเคราะห์แก่นความรู้ 4) การถอดบทเรียน

1.4 ปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

โดยใช้อาชีพในท้องถิ่นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ การเลี้ยงจิ้งหรีด การเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง และการทำปุ๋ยหมัก จุลินทรีย์

1.4.1 ฐานการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยใช้อาชีพในท้องถิ่น คณะครู และภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมในการกำหนดฐานกิจกรรมการเรียนรู้

- ดังนี้ 1) ฐานเรื่องเล่าเร้าพลัง 2) ฐานการสกัดขุมความรู้ 3) ฐานการสังเคราะห์แก่นความรู้
4) ฐานการถอดบทเรียน

1.4.2 วิธีการเรียนรู้

1) การถอดความรู้ฝังลึก โดยให้นักเรียนทั้ง 13 คน ไปฟังเรื่องเล่าเร้าพลัง จากภูมิปัญญา การเลี้ยงจิ้งหรีด การเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง การทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ เพื่อกระตุ้นความสนใจ และซักถามข้อสงสัย ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ใช้เวลาเรื่องละ 2 ชั่วโมง

2) การสกัดขุมความรู้ โดยนักเรียนได้ฟังเรื่องราวจากภูมิปัญญา แล้วนักเรียนเขียนความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ จับประเด็นสำคัญ กระบวนการ และผลสำเร็จของการทำงาน โดยเขียน ลงในกระดาษที่แจกให้ 1 แผ่น ต่อ 1 ความรู้ที่ได้ แล้วนำไปติดที่กระดาษชาร์ต ตามขุมความรู้

3) การสังเคราะห์แก่นความรู้ โดยนักเรียนนำความรู้ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ไปติดที่บอร์ดเรียบร้อย แล้วร่วมกันศึกษาใบความรู้ในกระดาษ แต่ละแผ่นว่ามีความเหมาะสมกับการจัดเป็นหมวดหมู่ ความรู้หมวดเดียวกัน ไปติดในกลุ่มเดียวกัน นักเรียนร่วมกันหลอมรวมความรู้ ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่

4) การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนตอบคำถามโดยให้สะท้อนตามข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อ ให้ความกับผู้เรียนเรื่องละประมาณ 30 นาที ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้อาชีพในท้องถิ่นให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยใช้อาชีพในท้องถิ่นให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและได้ผล ดังนี้

2.1 การถอดความรู้ฝังลึก โดยนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนไปฟังภูมิปัญญาเล่าเรื่อง การเลี้ยงจิ้งหรีด จากภูมิปัญญา 2 ท่าน การเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง จากภูมิปัญญา 2 ท่าน การทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ จากภูมิปัญญา 1 ท่าน ใช้เวลาเรื่องละ 1 วัน โดยใช้เวลาวันละประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งนักเรียนได้มีการสอบถามในบางประเด็นที่สนใจเพิ่มเติม ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง

2.2 การสกัดขุมความรู้ เมื่อนักเรียนได้ฟังเรื่องราวเกี่ยวกับการเลี้ยงจิ้งหรีด การเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง การทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนเขียนความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ โดยเขียน 1 แผ่น ต่อ 1 ความรู้ที่ได้ โดยสามารถเขียนได้คนละหลาย ๆ แล้วนำไปติดที่บอร์ด ที่จัดไว้

2.3 การสังเคราะห์แก่นความรู้ เมื่อนักเรียนนำความรู้ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ไปติดที่บอร์ดเรียบร้อยแล้ว นักเรียนทุกคนมาร่วมกันศึกษาความรู้ในกระดาษแต่ละแผ่น แล้วแยกเป็นหมวดหมู่ ความรู้หมวดเดียวกันไปติดในกลุ่มเดียวกัน นักเรียนร่วมกันหลอมรวมความรู้ให้เป็นข้อความที่สละสลวย ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่

2.4 วิธีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือการจัดการความรู้การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน ผู้เรียนได้สะท้อนตามข้อคำถาม พบว่า ก่อนเริ่มกิจกรรมทุกคนคิดว่า การเลี้ยงจิ้งหรีด การเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง การทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ คงเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง คงไม่น่าสนใจที่จะเรียน สิ่งที่ได้เกินความคาดหมายในครั้งนี้ คือ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ทุกคนได้แสดงออกถึงความรัก ความเอื้ออาทรระหว่างวัย รู้ซึ่งถึงคุณค่าของการประกอบอาชีพ ทำให้ทุกคนได้มากกว่าความคาดหวังที่ตั้งไว้ แต่สิ่งที่จะต้องเพิ่มเติม คือ การเพิ่มเวลาในการจัดการเรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถนำไปบูรณาการในการเรียนรู้เรื่องอื่น ตามความต้องการในปัจจุบัน เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมในสองยุคเข้าด้วยกัน

2.5 การถอดบทเรียน เป็นการสืบค้นความรู้จากกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเขียนเป็นแผนที่ความคิด ลงบนกระดาษชาร์ตที่เตรียมไว้ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ การเลี้ยงจิ้งหรีด ได้องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจิ้งหรีด การเลือกที่ตั้งโรงเรือน การเลี้ยงจิ้งหรีด โรคและศัตรูของจิ้งหรีด การจับจิ้งหรีด การใช้ประโยชน์จากจิ้งหรีด องค์ความรู้ การเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง ได้องค์ความรู้วัสดุที่ใช้ในการเพาะ วิธีการเพาะ การดูแลรักษาของเพาะ การเก็บดอกเห็ด ศัตรูและการป้องกัน การทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ ได้องค์ความรู้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ วัสดุที่ใช้อุปกรณ์ที่ใช้ทำวิธีการทำ และการนำไปใช้ โดยนักเรียนจัดกลุ่มความรู้แล้วสังเคราะห์เป็นรายงาน การดำเนินงาน โครงการการศึกษาอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ผลที่ได้จากการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้อาชีพ ในห้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น

3.1 ผลที่เกิดกับนักเรียน

นักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัยในครั้งนี้พบว่าการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้อาชีพในห้องถิ่น โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจัดได้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสืบค้น ถอดความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวคน เป็นความรู้ที่ผู้อื่นสามารถเรียนรู้ รวบรวมจัดเป็นคลังข้อมูล ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี นักเรียนมีความเข้าใจขั้นตอนในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน การจัดการกระบวนการแก้ปัญหาทักษะ การทำงานร่วมกัน ทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกใน การใช้พลังงานทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมนักเรียนมีการตรวจสอบ มีการปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอนตามลำดับว่าเป็นไปตามที่วางแผนไว้หรือไม่ ทั้งก่อน การทำงาน ขณะปฏิบัติงานและเมื่อทำงานสำเร็จแล้ว นักเรียนมีการจัดระบบงานและระบบ คนทำงานเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งนักเรียนมีมารยาทที่ดี ในการทำงานทำให้เกิดสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกับ ภูมิปัญญาและเพื่อนๆในกลุ่ม

3.2 ผลที่เกิดกับครู

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้อาชีพ ในห้องถิ่นเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ร่วมกันวางแผน การจัดการเรียนรู้และยอมรับว่ากระบวนการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการความรู้ เป็นงานสำคัญ ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัด การเรียนรู้ของโรงเรียนบ้าน โนนสำราญที่มีปัญหาครูไม่ครบชั้นและจัดการเรียนรู้แบบบูรณา การโดยใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 ผลที่เกิดกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้อาชีพในท้องถิ่นในครั้งนี้ ส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้สูงอายุ ในชุมชนมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่ เกิดความภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเห็นความสำคัญถึงองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวเอง สามารถปรับตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เกิดการรวมกลุ่มในเชิงสร้างสรรค์ของภูมิปัญญาในการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบว่า

1. ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเห็นก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยจาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การเรียนรู้อาชีพในชุมชนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน และชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.58 ระดับมากที่สุด 2) การเรียนรู้อาชีพในท้องถิ่นเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนและสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักในท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.26 ระดับมาก และ 3) ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้านอาชีพในท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.21 ระดับมาก สำหรับเรื่องที่ต้องการที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ 3 ลำดับแรก ดังนี้ เรื่องที่ 1 เรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 30.23 เรื่องที่ 2 การเพาะเห็ดฟาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 23.26 เรื่องที่ 3 การทำปุ๋ยชีวภาพ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 18.60 แสดงว่าการเรียนรู้จากอาชีพในชุมชนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ควรนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนและสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักในท้องถิ่น ได้และใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในท้องถิ่นของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (2549 : 12-13) ที่เสนอไว้ว่า การสร้างสังคมความรู้แห่งอนาคตให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน กระบวนการตัดสินใจหรือดำเนินการใดๆ ของท้องถิ่น สังคม และประเทศที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ความจริงอย่างเป็นเหตุเป็นผล การมี

ส่วนร่วมจากทุกคน เป็นการสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างหลากหลายนำไปสู่การแก้ไขปัญหาท้องถิ่น แหล่งความรู้ใหม่จะมีส่วนผสมจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน สำคัญจากการเรียนรู้ของสังคมทุกระดับผ่านกระบวนการศึกษา กระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนาประเทศ และที่สำคัญเป็นกระบวนการที่สร้างความเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมแห่งการค้นหาความรู้ความจริงของคน เนื่องจากความรู้ในความจริงเป็นความหมายใหม่แห่งความเท่าเทียมกันของคนในสังคมแห่งอนาคต การพัฒนาสังคมใหม่ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นการสร้างสังคมแห่งความจริงที่มีความเป็นเหตุเป็นผล เป็นสังคมแห่งการค้นหาและค้นพบความรู้ความจริงอย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มคนอันหลากหลายทั้งในกระบวนการศึกษา รวบรวมข้อมูล การวิพากษ์วิจารณ์ การหาข้อสรุป และการคิดวิจัยโดยเน้นการพัฒนาจากฐานของข้อมูลท้องถิ่นของคนท้องถิ่นเพื่อคนท้องถิ่นและโดยคนท้องถิ่นอย่างหลากหลายเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 (2) ซึ่งกล่าวไว้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติทำได้คิดเป็นทำเป็นเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งมีความสามารถในการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานงานความร่วมมือกับบิดามารดา และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 14 – 15) และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 7 ที่กล่าวไว้ว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 5) และจัดการเรียนรู้ตรงกับที่กำหนดไว้ในจุดหมาย

ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อ 5 ที่เสนอว่า มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 5)

2. จากการวิจัยที่พบว่า กระบวนการในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยใช้อาชีพในห้องดิน ประกอบด้วย 1) การถอดความรู้ฝังลึกโดยกิจกรรมเรื่องเล่าเร้าพลังเพื่อกระตุ้นความสนใจนักเรียนนักเรียนได้สัมผัสและมีประสบการณ์จากภูมิปัญญา 2) การสกัดขุมความรู้ โดยนักเรียนฟังเรื่องราวจากภูมิปัญญาแล้วเขียนขุมความรู้ลงในกระดาษที่แจกให้ 1 แผ่น ต่อ 1 ความรู้ที่ได้ 3) การสังเคราะห์แก่นความรู้ โดยนักเรียนร่วมกันจัดเป็นหมวดหมู่ ความรู้หมวดเดียวกันไปติดในกลุ่มเดียวกัน นักเรียนร่วมกันหลอมรวมความรู้ ทำให้องค์ความรู้ใหม่และการเขียนรายงาน โครงการการศึกษาเป็นกลุ่ม โดยมีครู ภูมิปัญญายืนยันความรู้ที่ถูกต้อง 4) การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน ผู้เรียนตอบคำถามโดยให้สะท้อนตามข้อคำถาม เพื่อยืนยันสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ วัฒนาพร ระจับทุกซ์ (2545 : 50 – 51) ได้เสนอหลักการว่าหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้ว่า ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เจตคติ จัดให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการเรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกให้มีทักษะและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ด้วยตนเองไม่ได้หมายความว่า ผู้เรียนต้องเรียนคนเดียว โดยไม่มีชั้นเรียนหรือเพื่อนเรียน ยกเว้นการเรียนแบบรายบุคคล โดยทั่วไปแล้วในการเรียนรู้ด้วยตนเองผู้เรียนจะได้ทำงานร่วมกับเพื่อนกับครูและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พัฒนาทักษะการประเมินตนเองและการร่วมมือกันประเมินในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประเมินการเรียนรู้ จัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บา (Ba, 2004 : 65) ที่พบว่า กลุ่มมีระดับการจัดการความรู้ที่แตกต่างกัน ทีมงานที่มีความเข้มแข็งมากมีกระบวนการจัดการความรู้ส่งผลต่อ

การสร้างผลงานอย่างมีคุณภาพแสดงถึงการมีวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันที่ดี และคูริโกวา (Durcikova, 2005 : 65) ได้ศึกษาวิจัยและพบว่าผลการศึกษากิจการการจัดการความรู้ มีความสำคัญในการช่วยให้ประหยัดเวลาการทำงาน และการให้การสนับสนุนเครือข่าย เพื่อการปฏิบัติงานผ่านเครือข่าย ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. ผลวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้ อาชีพในท้องถิ่นให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 เรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีด การเพาะเห็ด ฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง การทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้จัดได้ เหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนมีการใช้เครื่องมือได้เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย เรื่องเล่าเร้าพลัง การสกัดขุมความรู้ การสังเคราะห์แก่นความรู้ การแบบบันทึกผลหลัง การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และการถอดบทเรียน นักเรียนฟังเรื่องเล่าจากมวล ประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ในการทำงาน ทำให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจน จัดการองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาภูมิปัญญาต่อยอดใช้ประโยชน์ภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการสั่งสม สืบทอดและรักษาไว้อย่างรู้คุณค่าซึ่ง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ด้านสถาบันการศึกษา ที่กล่าวว่า

3.1 พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ค้นหาศักยภาพ เด็กและพัฒนาให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัด ส่งเสริมเป็นเลิศ เชื่อมโยง การเรียนรู้ในระบบและนอกระบบการศึกษา ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

3.2 พัฒนาและจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะ พื้นฐานเข้มแข็ง พร้อมต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งชี้แนะแนวทางการเข้าสู่อาชีพ เพิ่มความรู้เรื่องทักษะชีวิตทักษะพื้นฐาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไว้ในหลักสูตรการเรียน การสอนทุกรูปแบบ

3.3 สร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความเป็นเลิศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เน้นการปฏิบัติจริงตั้งแต่ ชั้นปฐมวัย ให้ผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญจากสถานประกอบการด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และผู้รู้ ด้านภูมิปัญญาไทยมีส่วนร่วมถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์

3.4 สร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม โดยให้ความสำคัญกับฐานทางด้านเทคโนโลยีที่พึ่งพาตนเอง นำภูมิปัญญาไทยผสมผสานกับเทคโนโลยี รวมทั้งเผยแพร่องค์ความรู้อย่างกว้างขวาง

3.5 เป็นแหล่งข้อมูลของชุมชนและที่ปรึกษาทางวิชาการของชุมชน ทำการวิจัยร่วมกับชุมชน ถอดรหัสความรู้ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนให้เป็นความรู้ที่เปิดเผย และสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันรวมทั้งสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการความรู้ในชุมชน

ในการวิจัยยังส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสืบค้น ถอดความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวคน เป็นความรู้ที่ผู้อื่นสามารถเรียนรู้ รวบรวมจัดเป็นคลังข้อมูล ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม นักเรียนมีความเข้าใจขั้นตอนในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน การจัดการกระบวนการแก้ปัญหาทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงานทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมนักเรียนมีการตรวจสอบ มีการปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอนตามลำดับว่าเป็นไปตามที่วางแผนไว้หรือไม่ ทั้งก่อนการทำงาน ขณะปฏิบัติงานและเมื่อทำงานสำเร็จแล้ว นักเรียนมีการจัดระบบงานและระบบคนทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งนักเรียนมีมารยาทที่ดีในการทำงาน ทำให้เกิดสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกับ ภูมิปัญญาและเพื่อนๆ ในกลุ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สมรรถนะที่ 4 ที่กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มการทำงาน อาชีพและเทคโนโลยี ในสาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว มาตรฐาน ง 1.1 ที่กล่าวไว้

ว่าเข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ คุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รสมาริน ญาณบุญ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า ระดับการจัดการความรู้ของผู้เรียนจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติ อยู่ในระดับที่สามารถจัดการความรู้ได้ในเกณฑ์ดี ทั้งในด้านการจัดการความรู้ในด้านการสร้างความรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ และด้านการประยุกต์ใช้ประยุกต์ใช้ความรู้ และคลยา แดงสมบุรณ์ (2551 : บทคัดย่อ) พบว่า การใช้กิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบการประเมินตามสภาพจริง มีผลต่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการกิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ประกอบการประเมินตามสภาพจริง นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์รายด้าน ได้แก่ ด้านการจำแนก ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านสรุปอ้างอิง ด้านการประยุกต์ใช้ ด้านการคาดการณ์ และรวมทุกด้าน สูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นั่นคือกระบวนการ การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตนเองจากการฟังเรื่องเล่า ความคิด ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ รวมทั้งความรู้เดิมเป็นฐานเพื่อทำความเข้าใจกับความรู้อื่นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยใช้อาชีพในท้องถิ่นให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนบ้านโนนสำราญจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 3 เรื่อง คือ เรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีด การเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง การทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ ที่สอดคล้องกับสมรรถนะของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้สาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเรียนรู้การพัฒนาระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดยใช้อาชีพในท้องถิ่น

1.1 ควรให้ความสำคัญโดยให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดและจินตนาการในการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ

1.2 ควรมีการนำการเรียนรู้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
ของนักเรียนโดยใช้อาชีพในท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสาระ
การเรียนรู้อื่น ๆ

1.3 ควรเพิ่มศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการเชื่อมโยงกับเครือข่าย
ภายนอก

1.4 ควรพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม อยู่ในครอบครัว ชุมชนที่อบอุ่น
และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี

1.5 ควรมีการปรับทัศนคติของสังคมให้ยกย่องผู้ที่ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาค้นคว้า
เป็นคนที่มีความค่า สมควรได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ

2. ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
ของนักเรียนโดยใช้อาชีพในท้องถิ่น

2.1 ควรส่งเสริมและประสานชุมชนให้เกิดการรวมกลุ่มอย่างถาวร
ของภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งเชื่อมโยงสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2 ควรจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ชุมชนให้เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้
และพัฒนาที่เรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรม และเหมาะสมกับผู้เรียน

2.3 ควรมีการทำวิจัยพื้นฐานที่นักวิจัยในชุมชน ร่วมกับโรงเรียน รวมทั้ง
จัดระบบการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงลึก